

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten
103 33 STOCKHOLM

Yttrande

Stockholm 2024-01-15

En ändamålsenlig arbetsskadeförsäkring (SOU 2023:53)

Svensk Försäkring tackar för möjligheten att lämna synpunkter på rubricerat betänkande. Vi lämnar inledningsvis övergripande synpunkter vad gäller arbetsskadeförsäkringen och dess utformning. I övrigt begränsar sig vårt yttrande till de förslag, rekommendationer och bedömningar som försäkringsbranschen ser som särskilt angelägna att gå vidare med. Vissa av de förslag som lämnas i betänkandet har en direkt bäring på Svensk Försäkrings medlemsbolag Afa Försäkring. I de delarna hänvisar vi till deras yttrande.

Övergripande synpunkter

Svensk Försäkring instämmer i utredningens slutsats att arbetsskadeförsäkringen fyller ett viktigt syfte och behöver vara långsiktigt hållbar. För att det ska kunna uppnås måste försäkringen upplevas vara rättssäker, förutsägbar och jämlik. Utöver det vill Svensk Försäkring särskilt betona betydelsen av att arbetsskadeförsäkringen på ett effektivt sätt bidrar till ett förebyggande arbetsmiljöarbete hos den enskilde arbetsgivaren.

I dag är arbetsskadeförsäkringen sekundär i förhållande till sjukförsäkringen och det utgår kompletterande ersättning via de kollektivavtalade försäkringar som administreras av Afa Försäkring. Det innebär i sig en särskild komplexitet när det kommer till de målsättningar som finns för försäkringen och de krav som bör ställas på försäkringen vad gäller förutsägbarhet och effektivitet.

Att kostnaderna för arbetsskador i dag fördelas på olika parter innebär att det är svårt att få en uppfattning om de totala kostnaderna. Det är även många gånger oklart för såväl arbetsgivare som enskilda vilken rätt till ersättning som finns och vart anmälan ska göras, en otydlighet som kan innebära en underrapportering av arbetsskador. Svensk Försäkring anser att det vore önskvärt med en ökad tydlighet kring ansvar för rapportering så att statistiken blir mer fullständig och rätt ersättning utgår.

Ur ett jämlikhetsperspektiv saknar Svensk Försäkring ett resonemang i betänkandet kring det faktum att alla arbetstagare i dag inte har samma ekonomiska skydd vid arbetsskada. Trygghetsförsäkring vid arbetsskada (TFA)

omfattar endast de grupper som är anslutna till systemet, dvs. kollektivavtalad försäkringsplikt, hängavtal eller frivillig anslutning vid sidan av kollektivavtalsområdet. Omkring 5-10 procent av de anställda omfattas inte av TFA och erhåller således i vissa fall en lägre ekonomisk ersättning vid arbetskada jämfört med dem som omfattas av TFA.¹

10. Arbetsskadeprövningens behov av kunskapssammanställningar

Med rättssäkerhet avses att alla lika fall ska ges en likvärd behandling inför lagen samt att prövningen ska ske sakligt och opartiskt. Försäkringen måste vara jämlik och den enskilde har all rätt att ställa krav på hög utredningskvalitet oavsett kön, yrke och härkomst.

Vid införandet av det generella arbetsskadebegreppet 1976 fanns det en förhoppning om att det genom rättspraxis skulle utvecklas en tolkning om vad en arbetskada är. I takt med nya forskningsrön fanns en tanke om att utvecklingen skulle kunna fångas in på ett säkrare och snabbare sätt än vad som var möjligt med tidigare listverk. Så har tyvärr inte skett. Det saknas i dag fortfarande forskning och kunskap om yrken som till exempel företrädesvis innehas av kvinnor, något som riskerar att leda till osakliga skillnader i besluten mellan kvinnor och män när det kommer till bedömningar om vad som är en arbetskada och inte. Ett tydligt exempel på detta är att stressrelaterade sjukskrivningar, som i högre utsträckning drabbar kvinnor, kan ha ett samband med brister i arbetsmiljön.

Mot den bakgrunden tillstyrker Svensk Försäkring utredningens förslag om att bilda ett fristående arbetsskaderåd för att sammanställa väl utbredda uppfattningar om arbetsmiljöns betydelse för sjukdom bland professioner med relevanta specialistkunskaper. Svensk Försäkring tillstyrker även utredningens förslag om att regeringen ska avgöra vem som ska ingå i arbetsskaderådet, samt att det är lämpligt att myndigheter som Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan liksom Afa Försäkring och arbetsmarknadens parter är representerade i rådet.

Därutöver vill Svensk Försäkring även lyfta fram att det är viktigt att rådet uppfattas som ett sakligt och oberoende organ, samt att verksamheten präglas av öppenhet. Som ett stöd för rättstillämpningen bör rådet ge ut årliga rapporter och sammanställningar.

14. Förutsättningar för en alternativ finansieringsmodell för ökade ekonomiska drivkrafter

För att uppnå målsättningen att så få individer som möjligt drabbas av en arbetskada och sjukskrivning är det förebyggande arbetet högst centralt. Genom skadeförebyggande insatser kan inflödet i försäkringen minska och lidande för den enskilde undvikas. Därtill bidrar det till att upprätthålla arbetslinjen och det ger ekonomiska besparingar för såväl samhället och arbetsgivare som den enskilde.

¹ Medlingsinstitutets årsrapport (2023), Avtalsrörelsen och lönebildningen 2022.

Arbetsgivare har konkreta möjligheter att påverka risken för olycksfall och sjukdom på arbetsplatsen. Ett sätt att skapa en tydligare koppling mellan den kostnad som uppstår i samhället till följd av en inträffad arbetsskada och arbetsgivarens produktionskostnad är att införa erfarenhetsbaserade premier i kombination med rabatter för kvalitativa åtgärder. Om arbetsgivare samtidigt ges ett bra stöd vad gäller rehabiliteringstjänster kan det bidra till att minska inflödet i arbetsskade-försäkringen.

Många arbetsgivare tar i dag sitt arbetsmiljöansvar, men det gäller inte alla. Det innebär en övervältring av kostnader på de arbetsgivare som sköter sig. Det ger dessutom ett utrymme för företag att konkurrera med dålig arbetsmiljö, något som LO tidigare har lyft fram som ett problem på byggarbetsplatser.² Även flera andra studier har pekat på behovet av en arbetsskade-försäkring som ger arbetsgivare ekonomiska drivkrafter att arbeta förebyggande.³

Den arbetsskadeavgift inom socialavgifterna som arbetsgivare i dag betalar speglar inte kostnaderna för de arbetsskador som uppstår hos en enskild arbetsgivare. Ett annat problem är att vid de tillfällen då arbetsskadeavgiften har justerats, har det inte skett någon förändring av det totala uttaget av socialavgifter. Svensk Försäkring efterlyser en större försäkringsmässighet inom socialförsäkringen där utgifterna inom försäkringen tydligare avspeglas i uttaget av de olika avgifterna. Det gäller såväl de enskilda avgifterna som det totala uttaget av socialavgifter.

Genom ett tilläggsdirektiv fick utredningen i uppdrag att analysera förutsättningarna för en finansieringsmodell som skapar ekonomiska drivkrafter att förebygga arbetsskador och främja arbetstagares återgång i arbete. Utredningen avstår dock från att lämna förslag i den delen då den anser att det i dagsläget saknas förutsättningar för en sådan finansieringsmodell.

Svensk Försäkring anser att det snarast bör tillsättas en utredning för att utreda möjligheterna för en alternativ finansieringsmodell med differentierade avgifter i kombination med dagens regleringar av arbetsmiljön. För att skapa tillräckliga ekonomiska drivkrafter bör det i uppdraget till en sådan utredning även ingå att analysera hur en större andel av kostnaderna för arbetsskador kan bäras av arbetsskade-försäkringen, exempelvis genom att försäkringen görs primär.

I betänkandet lyfts flera svårigheter med differentierade premier såsom selektering, uteblivna anmälningar av arbetsskador, hantering av arbetssjukdomar med mera. Svensk Försäkring instämmer i att denna typ av farhågor är berättigade, men vill samtidigt framhålla att det finns beprövade sätt att hantera dem genom exempelvis högriskskydd för utsatta grupper och särskilda lösningar för små och medelstora företag. Det torde vara givet att en utredning med uppdrag att utreda möjligheterna för en finansieringsmodell med differentierade avgifter även ges i uppdrag att lämna förslag för att hantera denna typ av svårigheter.

² Struntar arbetsgivarna och regeringen i arbetsmiljöarbetet?

³ Se t.ex. Sjögren Lindquist, G. och Wadensjö, E. (2008), Dags för en ny arbetsskade-försäkring, SNS och Sjögren Lindquist, G. och Wadensjö, E. En alternativ arbetsskade-försäkring, underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (S 2010:04).

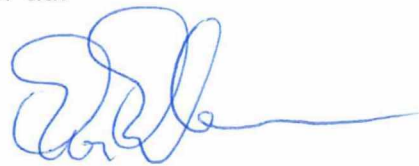
15. Behovet av förbättrad arbetsskadestatistik

Statistik över inträffade arbetsskador samlas i dag in av flera instanser. Statistiken fyller olika syften för olika parter och innehåller följaktligen skilda slag av information. Statistiken är delvis överlappande, delvis inte. Mot bakgrund av betydelsen av det skadeförebyggande arbetet är det mycket problematiskt att det i dag fortfarande saknas en sammanhållen bild över arbetsskador och kostnaderna för dem.

Svensk Försäkring instämmer i utredningens rekommendation om att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att se över dagens arbetsskadestatistik. Tillförlitlig statistik är helt nödvändig för att kunna bedöma risker i arbetsmiljön och kostnaderna för dem. Det är även en förutsättning för att kunna utvärdera och analysera förbättringar av arbetsförhållanden över tid.

Svensk Försäkring

Magnus Vesterlund

Eva Erlandsson